

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Інститут педагогічної освіти

ПРАКТИКА З ПСИХОЛОГІЇ
Методичні рекомендації
ступінь вищої освіти «Бакалавр»

Рівне-2019

Розглянуто та схвалено на навчально-методичною комісією Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, протокол № 5 від 18.12.2019 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, протокол № 5 від 26.12. 2019 р.

Укладач: кандидат психологічних наук, доцент Ю.О. Михальчук

Практика з психології : методичні рекомендації. Ступінь вищої освіти «Бакалавр» / [Укладач : Ю.О. Михальчук]. – Рівне, 2019. – 60 с.

Методичні рекомендації до практики з психології розроблено відповідно до освітньої програми та навчальних планів підготовки психологів ОР «Бакалавр». Методичні рекомендації містять загальну інформацію про організаційні особливості проходження фахової практики, її мету та основні завдання, форму звітності. Інформація про особливості кожного виду практики представлено в робочих програмах практик.

ЗМІСТ

Положення про психологічну практику	4
Етичний кодекс психолога	4
Мета практики	8
Принципи організації практики	9
Завдання практики	10
Загальні положення практики	8
Обов'язки здобувачів-практикантів	12
Обов'язки керівників практик	13
Організація настановних та підсумкових конференцій	14
Форми і методи контролю практики	14
Критерії оцінювання практики	15
Особливості проходження психологічної практики	16
Список використаної та рекомендованої літератури	17
Додатки	21

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПСИХОЛОГІЧНУ ПРАКТИКУ У ЗВО

Фахова практика є обов'язковим етапом практичного навчання студентів спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» освітнього рівня «Бакалавр». Програма практичної підготовки і терміни її проведення визначаються навчальним планом.

Положення про практику узгоджено з програмою фахової практики студентів, що навчаються за спеціальністю «Психологія», яка розроблялася згідно положень Міністерства освіти і наук України про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах від 2 червня 1993 року № 161; про проведення практики студентів ВНЗ від 8 квітня 1993 року № 93. З наказу № 161 від 02.06.1993 р. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах:

3.11.1. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів є компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь.

Практична підготовка студентів здійснюється на передових сучасних підприємствах і організаціях різних галузей господарства, науки, освіти, охорони здоров'я, торгівлі і державного управління.

3.11.2. Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача вищого навчального закладу та спеціаліста з даного фаху.

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ПСИХОЛОГА

**Прийнятий на I Установчому з'їзді
Товариства психологів України
18 грудня 1990 р.**

1. Відповідальність

1.1. Психологи несуть особисту відповідальність за свою роботу.

Психологи зобов'язані всіляко запобігати і не допускати антигуманних наслідків у своїй професійній діяльності.

Психологи повинні утримуватись від будь-яких дій чи заяв, що загрожують недоторканності особи; не мають права використовувати свої знання і становище з метою приниження людської гідності, пригнічування особистості або маніпулювання нею; несуть відповідальність за додержання пріоритету інтересів людини.

На психологів покладається відповідальність за надійність використовуваних методів та їх програмного забезпечення, валідність обробки даних досліджень, у тому числі тих, які проводяться з використанням комп'ютерних технологій.

Психологи застосовують лише ті знання, якими вони володіють відповідно до своєї кваліфікації, повноважень і соціального статусу.

2. Компетентність

Психологи постійно поповнюють свої знання про нові наукові досягнення в галузі їхньої діяльності, беруться за розв'язання тільки тих завдань, які належать до сфери їх компетенції. [...].

Психологи не застосовують методів і процедур, не апробованих центральними органами Товариства психологів України. [...].

3. Захист інтересів клієнта

Психологи суворо дотримуються принципу добровільної участі клієнта в обстеженнях [...]. ...обов'язком психолога є намагання налагодити з клієнтом співробітництво. [...].

Психологи не беруть участі в діях, спрямованих проти свободи особи. Вони не мають права змушувати клієнта розповідати про свою життєву філософію, політичні, релігійні чи етичні переконання, не повинні вимагати відмовитися від них.

Психологи не мають матеріальних або особистих привілеїв, не можуть використовувати свої знання і становище, довірливе ставлення і залежність клієнта у власних корисливих інтересах.

Психолог уникає встановлення неофіційних взаємин з клієнтом, якщо це може стати на перешкоді проведення діагностичної, консультаційної і корекційної роботи з ним. Між психологом і клієнтом не повинно бути статевої близькості у період, коли психолог несе відповідальність за нього.

Психолог не робить висновків і не дає порад, не маючи достовірних знань про клієнта або ситуацію, в якій він перебуває. У звіті (висновку) психолога має міститися лише необхідна і водночас достатня, що відзначається цілковитою надійністю результатів, інформація для розв'язання поставленого завдання, мають вказуватися межі здійснюваних досліджень, характер виявлених симптомів – постійний чи тимчасовий.

Психолог у доступній формі повідомляє обстежуваного про поставлений діагноз і методи та засоби допомоги. При цьому він зобов'язаний обачливо і обережно висловлюватися щодо виявлених патологій у психічному стані клієнта. Психолог обов'язково попереджає про тих, хто і для чого може використати ці дані... Психолог уповноважений особисто запобігати неко- ректному і неетичному використанню результатів досліджень і повинен виконувати цей обов'язок незалежно від посадової субординації.

4. Конфіденційність

Психолог зобов'язаний додержуватися конфіденційності в усьому, що стосується взаємин з клієнтом, його особистого життя і життєвих обставин. Виняток становлять випадки, коли виявлені симптоми є небезпечними для клієнта та інших людей, і психолог зобов'язаний поінформувати тих, хто може надати кваліфіковану допомогу. Конфіденційності можна не дотримуватись, якщо клієнт просить або згоджується, аби в його інтересах інформацію було передано іншій особі.

Психолог не збирає додаткових відомостей про обстежуваного без його згоди і задовольняється лише тією інформацією, яка потрібна для виконання професійного завдання. Запис на магнітну стрічку і відеоплівку, фотографування і занесення інформації про клієнта до комп'ютерних банків даних здійснюються лише за згодою

учасників.

Психолог зобов'язаний оберегати професійну таємницю, не поширювати відомостей, отриманих у процесі діагностичної і корекційної роботи, додержуватись анонімності імені клієнта (наприклад, під час навчання, в публікаціях). Для демонстрації і прослуховування будь-яких матеріалів потрібний письмовий дозвіл людини, за чією згодою вони були записані; на вимогу клієнта матеріали негайно знищуються.

Документація роботи психологів повинна вміщувати лише професійно необхідні матеріали. До цих матеріалів, пов'язаних з конфіденційним змістом діяльності психологів, має виключатися доступ сторонніх осіб. У тих же випадках, коли психологи звертаються за допомогою до інших фахівців, потрібно спеціально ознайомити їх з питаннями, що стосуються умов і терміну зберігання таких матеріалів, а також обмежень у використанні інформації про клієнта і попередити про міру відповідальності за невиконання правила конфіденційності.

Психолог інформує клієнтів про правила конфіденційності. Смерть або зникнення обстежуваного не звільняє психолога від необхідності зберігати професійну таємницю.

Психолог не передає методичних матеріалів особам, які не уповноважені здійснювати психологічну діяльність; не розкриває суті і призначення конкретної методики (за винятком доступних роз'яснень правоохоронним і судовим органам).

7. Професійна кооперація

7.1. Психолог, ведучи професійну дискусію, не повинен дискредитувати колег або представників інших професій, які використовують ті ж або інші наукові методи, він має виявляти повагу до наукових шкіл і напрямків. Психолог цінує професійну компетентність, високу культуру, ерудицію, відповідальне ставлення до справи колег та представників інших професій. Якщо ж психолог виявить ненауковість чи неетичність у професійній діяльності колеги, він повинен сприяти виправленню ситуації. У разі неуспіху цих зусиль психолог може виступити з об'єктивною, аргументованою критикою роботи колеги у психологічному співтоваристві. У

тих же випадках, коли критика на адресу члена Товариства є суб'єктивною, упередженою, він має право звернутися до Комісії з етики, висновок якої може використати для спростування несправедливих оцінок чи критики.

У вирішенні спірних питань психолог керується положенням даного Етичного кодексу. [...].

МЕТА ПРАКТИКИ

Основною **метою** практики є підготовка студентів-психологів до успішної професійної діяльності за спеціальністю 053 «Психологія» освітнього рівня «Бакалавр». В її основі лежить системний підхід до формування навичок професійної діяльності студентів, що включає поєднання теоретичних знань і практичних умінь. Відтак, найголовнішим критерієм ефективності проходження практики з психології є здатність студентів вирішувати професійні проблеми.

Метою практики є розвиток здатності здійснювати діяльність у сфері психології, дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики, міжкультурної толерантності та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Практика здобувачів освітнього ступеня бакалавра передбачає безперервність та послідовність її проведення для формування достатнього рівня практичних компетентностей відповідно до запланованих результатів підготовки.

Завдання:

- ✓ забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з реальним процесом психологічної служби, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних розвивальних та виховних завдань;
- ✓ розвивати в практикантів уміння проводити консультування та корекційні заходи (індивідуальні та групові), просвітницькі бесіди з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності;
- ✓ сформуванню в студентів психологічну готовність до роботи психолога;

- ✓ поглибити теоретичні знання студентів з фахових дисциплін і на основі індивідуальних завдань вивчення передового психологічного досвіду психологів-практиків виробити особистий творчий підхід до психологічної діяльності;
- ✓ сформувати вміння проводити науково-дослідницьку роботу;
- ✓ виховувати в студентів стійкий інтерес і любов до професії психолога;
- ✓ сформувати в майбутніх психологів вміння і навички, що сприяють розвитку в них професійних якостей, потреби в самоосвіті;
- ✓ розвивати в практикантів уміння проводити просвітницькі заходи різної тематики.

Практика побудована за принципом поступового поглиблення знань та умінь професійної діяльності психолога відповідно до теоретичних дисциплін, які вивчаються студентами.

Під час проходження практик студенти ознайомлюються з особливостями роботи психолога; набувають досвід психологічної діяльності, виробляють уміння та навички, необхідні для вирішення професійних завдань, оволодівають формами і методами діагностичної, корекційно-розвивальної, просвітницької, дослідницької, навчально-виховної роботи; рефлексують свої особистісні якості та рівень практичної підготовленості до майбутньої професійної діяльності.

Фахова практика відповідає адаптаційним, розвивальним, навчальним та виховним завданням підготовки майбутніх психологів.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИКИ

1. Органічний зв'язок практичних завдань із вивченням теоретичних дисциплін.

2. Можливість вибору об'єкту фахової практики у відповідності з навчальними інтересами, нахилами і здібностями

студентів.

3. Забезпечення дослідницького підходу:

- ✓ можливість досліджувати психологічну проблематику у відповідності з особливостями і завданнями соціальних структур, що є базовими для психологічної практики;
- ✓ можливість проявити дослідницьку самостійність, апробувати знання на практиці.

4. Наступність усіх видів практики, систематичність та послідовність, поступове ускладнення її змісту, форм і методів організації, а також видів діяльності студентів.

В ході практики студенти-психологи повинні сформувати і закріпити наступні **вміння**:

- ✓ спостерігати за поведінкою особистості, за діями групи;
- ✓ спеціальним чином організовувати професійне спілкування
- ✓ (просвітницька бесіда, індивідуальне консультування, групова психологічна робота);
- ✓ застосовувати різні методи діагностично-корекційної роботи;
- ✓ проводити індивідуальні та групові психологічні дослідження;
- ✓ організовувати власну професійну діяльність, аналізувати результати її виконання.

ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

1. Поглиблювати й закріплювати теоретичні знання, оволодіти загальними теоретико-методологічними принципами психологічного дослідження, сформувати вміння і навички застосовувати знання у професійній діяльності психолога.

2. Ознайомитися з основними напрямками та особливостями роботи психолога в закладах різного профілю діяльності та зі змістом нормативних документів, які регламентують діяльність психологічної служби.

3. Сприяти формуванню у студентів адекватної професійної позиції психолога, відповідного стилю поведінки і мислення.

4. Застосовувати теоретичні знання під час психодіагностичної роботи, користуючись різноманітними

формами та методами роботи і враховуючи вікові особливості клієнта, здійснювати аналіз та інтерпретацію отриманих даних, формулювати висновки та рекомендації за результатами дослідження.

5. Виробляти вміння здійснювати психологічну консультацію за результатами досліджень, при вирішенні проблем міжособистісної взаємодії, навчально-виховних завдань, труднощів особистісного розвитку тощо.

6. Ознайомити майбутніх фахівців із просвітницькою та профілактичною роботою психолога і методами поширення психологічних знань серед населення з метою підвищення психологічної компетентності.

7. Розвивати вміння та навички проведення науково-психологічних досліджень, здійснювати перевірку обґрунтованості наукових припущень і теоретичних концепцій.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРАКТИКИ

1. В установі, що є базою для проходження практики, студент повинен пройти інструктаж щодо правил техніки безпеки, ознайомитися з робочим місцем й узгодити план роботи на час проходження практики.
2. Під час проходження практики студент повинен чітко дотримуватись правил внутрішнього розпорядку установи.
3. Звіт про практику студент складає відповідно з графіком її проходження, який узгоджується з керівником практики.
4. Фахова практика студента оцінюється за п'ятибальною і стобальною шкалою і враховується як диференційований залік.
5. Студент, який не виконав завдання практики, отримав негативний відгук про роботу або незадовільну оцінку, проходить практику повторно без відриву від навчання.
6. Якщо студент із поважних причин був відсутній в установі більше третини навчальних днів, які відводяться на проходження практики, або взагалі її не пройшов, для нього визначається новий термін проходження практики, і він проходить її без відриву від навчання. Якщо студент не пройшов практику без поважної причини, то кожен день його

відсутності зараховується як 6 годин пропусків академічних занять.

7. Фахова практика, яка оцінена «незадовільно», є академічною заборгованістю.

ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ-ПРАКТИКАНТІВ

1. Брати участь у настановних та підсумкових методичних конференціях із питань фахової практики.
2. Під час проходження практики виконувати правила внутрішнього розпорядку, розпорядження адміністрації закладу та керівників практики.
3. Виконувати всі види роботи, передбачені програмою практики.
4. Відвідувати консультації згідно встановленого графіку.
5. Систематизувати матеріали практики та здати їх викладачу кафедри протягом трьох днів після її закінчення.

Вищий навчальний заклад спрямовує студентів денної форми навчання для проходження практики. Місце проходження психологічної практики студенти денної форми навчання можуть обирати самостійно, керуючись такими принципами:

— установа повинна мати штатною одиницею посаду практичного психолога;

— установа надає дозвіл на проходження фахової практики і надає документи, в яких зазначаються особливості проходження студентом фахової практики;

— установа забезпечує виконання всіх завдань, передбачених планом практики.

Студенти заочної форми навчання спрямовуються на базу практики за рекомендацією кафедри або самостійно обирають місце для проходження практики.

Спілкування студентів із психологом / керівництвом організацією повинно будуватися на основі пошани, такту, взаєморозуміння, творчого обговорення психологічних проблем.

Основними **формами роботи** студентів-практикантів є бесіда з практичним психологом, спостереження за його

діяльністю, а також виконання таких практичних завдань як ознайомлення з робочою документацією практичного психолога, складання розгорнутого плану виконання професійно-орієнтованого завдання, що передбачає підбір науково-методичної літератури з певної психологічної проблеми та формулювання припущень про причини її виникнення, планування консультації з іншими фахівцями, складання розгорнутого плану виконання завдання, підбір методів та аналіз ресурсів, передбачення проблемних моментів, підготовка матеріалів, необхідних для виконання завдання, здійснення самоаналізу проходження практики.

ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ

Організатор практики:

1. Здійснює загальне керівництво: добирає і рекомендує заклади для проходження практики, координує розподіл студентів між керівниками практики, організовує і проводить настановну та підсумкову конференції.

2. Готує матеріали до наказу про проходження студентами фахової практики і подає його керівнику практики у ВНЗ.

3. Оформляє необхідну документацію для можливої оплати працівникам навчальних закладів керівництва практикою студентів.

4. Збирає документацію, що засвідчує проходження студентами фахової практики.

5. Контролює роботу керівників практики щодо якості керівництва діяльністю студентів-практикантів.

6. Готує звіт за результатами практики і подає його декану факультету і керівнику практики у ВНЗ.

Керівник практики:

1. Приймає участь в організації і проведенні настановної та підсумкової конференції.

2. Затверджує індивідуальний план роботи студентів-практикантів.

3. Сприяє у забезпеченні оптимальних умов для виконання завдань практики у закладах, в яких студенти її проходять.
4. Допомогає студентам-практикантам у плануванні та проведенні різних видів психологічної роботи.
5. Надає консультації студентам щодо виконання окремих завдань практики та оформлення звітної документації.
6. Підтримує зв'язок з адміністрацією установ, в яких студенти проходять практику.
7. Перевіряє звітну документацію.
8. Оцінює якість виконання студентами завдань практики, подає результати організатору практики (заповнює звітну документацію).

ОРГАНІЗАЦІЯ НАСТАНОВНИХ ТА ПІДСУМКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ

Перед початком практики проводиться настановна конференція, на якій організатор та керівники фахової практики повідомляють студентам інформацію про:

- 1) мету та завдання практики;
- 2) тривалість практики;
- 3) місце проходження практики;
- 4) обов'язки студентів-практикантів;
- 5) графік консультацій;
- 6) види робіт, які повинні виконувати практиканти;
- 7) форму звітної документації;
- 8) контроль та критерії оцінювання практики.

Результати проходження практики можуть обговорюватися на засіданні кафедри психології.

На підсумковій конференції організатор та керівники психологічної практики аналізують якість виконання студентами завдань практики, студенти звітуються про проходження практики в установах і висловлюють пропозиції щодо її вдосконалення.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ПРАКТИКИ

У процесі проходження практики здійснюється контроль,

який має на меті надати студентам необхідну допомогу у виконанні завдань практики.

Контроль з боку вищого навчального закладу може здійснюватися:

- деканом (заступниками декана);
- завідувачем випусковою кафедрою;
- організатором практики;
- керівниками практики.

Контроль практики передбачає перевірку стану відвідування студентами закладу і дотримання режиму роботи установи, в якій вони її проходять, ведення щоденника, в якому занотовуються мета практичних завдань, умови та хід їх виконання. Після виконання завдань практики студенти складають розгорнутий *zvit* про особливості її проходження, виконаний у довільній формі.

Фахівець, за роботою якого спостерігає практикант, ставить підпис у щоденнику студента і тим засвідчує, що студент дійсно виконував психологічну діяльність, брав участь у тому чи іншому виді роботи.

Підставою для зарахування практики є повне виконання програмних завдань і відгук з місця проходження практики, якщо така передбачається.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

Оцінка «відмінно» (А / 90-100 балів) ставиться, якщо заходи – психодіагностичні, консультативні, корекційні, просвітницькі було проведено на високому науковому й організаційно-методичному рівнях. Характеристика позитивна з відмінною оцінкою, документація оформлена відповідно до вимог.

Оцінка «добре» (В / 82-90; С / 75-81) ставиться, якщо студент психодіагностичні, консультативні, корекційні, просвітницькі заходи провів на достатньому науковому та методичному рівнях, успішно вирішував завдання, однак припускався незначних помилок у побудові та проведенні заходів. Характеристика позитивна з оцінкою «добре», документація оформлена відповідно до вимог.

Оцінка «задовільно» (Д / 67-74; Е / 60-66) ставиться, якщо у реалізації психодіагностичних, консультативних, корекційних, просвітницьких заходів помилявся, недостатньо ефективно застосовував психолого-педагогічну теорію, не завжди був спроможний встановити контакт з дітьми / дорослими, під час аналізу заходів не виявляв чи не розумів сутності та причин своїх помилок і недоліків. Характеристика позитивна з оцінкою «задовільно», оформлення документації не повністю відповідає вимогам.

Оцінка «незадовільно» (Fх / 35-39, F / 1-34) ставиться, якщо у реалізації психодіагностичних, консультативних, корекційних, просвітницьких заходів допущено серйозні помилки; якщо студент виявив поверхові знання психолого-педагогічної теорії та некритично ставиться до своєї роботи. Характеристика негативна з оцінкою «незадовільно», оформлення документації не відповідає вимогам. Студенту пропонується пройти повторний курс навчання.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Психологічна практика, крім того, що покликана забезпечити виконання навчально-практичних завдань, повинна реалізовувати головний принцип роботи психолога – «не нашкодь!»

Оскільки ситуацій, в яких студент-практикант може свідомо чи несвідомо нашкодити клієнту, існує чимало і всі їх передбачити неможливо, наводимо ряд положень Етичного кодексу психолога, який регламентує взаємодію психолога та клієнта.

У випадку, коли студент-практикант сумнівається у своїх діях, він повинен звернутися до керівника психологічної практики чи практичного психолога за роз'ясненням окремих положень Етичного кодексу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про освіту».
2. Наказ міністерства освіти «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України»
3. Немов Р. С. Психология : словарь-справочник : В 2-х ч. Ч.1. / Р. С. Немов– М. : Владос-ПРЕСС, 2003. – 304 с.
4. Абрамова Г. С. Практическая психология: учебник для студентов вузов / Г. С. Абрамова. – Изд. 6-е, перераб. и доп. – М. : Академический проект, 2001. – 480 с..
5. Активные методы в работе психолога : Сб. науч. тр. / Отв.ред. И. В. Дубровина. – М., 2007. – 165 с. .
6. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Психология управления. — Харьков: Фортуна-Пресс, 1998. – 464 с.
7. Болотова А. К. Прикладная психология: учеб. для вузов/ А. К. Болотова– М. : Аспект Пресс, 2001. – 383 с.
8. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика/ Л. Ф. Бурлачук. – СПб. : Питер, 2002. – 356 с.
9. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике / Л. Ф. Бурлачук. – СПб. : Питер, 2002. – 528 с.

10. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник / Для студ. психол. і педагог. спеціальностей. – К.: „Центр навчальної літератури”, 2007. – 534с.
11. Галян І. М. Психодіагностика: навчальний посібник/ І. М. Галян. – К. : Академвидав, 2009. – 464 с.
12. Гамезо М.В., Домашенко І.А. Атлас по психології М.: Просвещение, 1986. – 234 с.
13. Додонов Б.И. В мире эмоций.- К. : Политиздат Украины, 1987. –140 с.
14. Дружинин В. Н. Практика психологического исследования / В. Н. Дружинин– М., 2009. – 264 с.
15. Дуткевич Т. В. Практична психологія : вступ до спеціальності. – [навч. посібник для ВНЗ] / Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька. – 2-е вид. – Київ, 2010. – 256 с.
16. Євтух М.Б., Кулик М.С., Лузік Е.В., Ільїна Т.В. Математичне моделювання в психологічних та соціологічних дослідженнях: Підручник. – К.: ТОВ «Інформаційні стетемі». – 2012. – 428 с.
17. Загальна психологія / За заг. ред. академіка С.Д. Максименка. Підручник. – Вінниця: Нова Книга. – 2004.- 702 с.
18. Карамушка Л.М. Психологія управління: Навч. посіб. – К.: Міленіум, 2003. – 344 с.
19. Карамушка Л.М., Філь О.А. Формування конкурентноздатної управлінської команди (на матеріалі діяльності освітніх організацій): Монографія. – К.: Фірма «Інкос», 2007. – 268 с.
20. Коломинский Я. Л. Психология взаимоотношений в малых группах. – Минск, 1976. – 350 с.
21. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): Монографія. – К.: МАУП, 2000. – 286 с.
22. Кулініч І.О. Психологія управління: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
23. Лозниця В. С. Психологія менеджменту: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1997. – 248 с.
24. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. Посібник - .К.: Вища школа, 2001. – 487 с
25. Марков В. Н. Психодіагностика: діагностика личностно-професіонального потенціала : учеб. пособие / В. Н. Марков – РАГС, 2005. – 72 с.
26. Мельник Л.П. Психологія в управлінні: Навчальний посібник. – Київ: основа, 2003. – 304 с.

27. Мостова К. К. Соціально-психологічні аспекти підготовки студентів ВНЗ до практики/ К. К. Мостова– К., 2008. – 62 с.
28. Наследов А. Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных: учеб. пособие / А. Д. Наследов. – СПб. : Речь, 2006. – 392 с.
29. Натадзе Р.Г. Воображение как фактор поведения //Хрестоматия по психологии, М.: Просвещение, 1987. – 217 с.
30. Немов Р. С. Психология/ Р. С. Немов– М. : Просвещение, 1995. – 500 с.
31. Общая психология / Под ред. А.В Петровского – М.: Просвещение,1986. – 464 с.
32. Орбан Л. Е., Гриджук Д. М. Соціальна психологія особистості: практичні поради діловим людям. – К.: Банк «Україна», 1997. – 108 с.
33. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
34. Основы практической психологии / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. : підручник. – Київ: Либідь, 1999. – 536 с.
35. Основы психологии: підручник/ За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К. : Либідь, 2002. – 630 с.
36. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога: монографія / Н.І. Пов'якель. – К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова, 2003. – 259 с.
37. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. - К.: Каравела, 2008. - 352 с.
38. Полтавченко Н. Г. Психологічне дослідження особистості/ Н. Г. Полтавченко– К., 2007. – 231 с.
39. Практикум із загальної психології/ За ред. Т. І. Пашукової – К. : Т-во«Знання», КОО, 2000. – 204 с.
40. Практикум по психологии профессиональной деятельности и менеджмента : учеб. пособие / под. ред. Г. С. Никифора, М. А. Дмитриевой, В. М. Сметкова. – 2-е изд. – СПб. : Изд-во ун-та, 2001. – 240 с.
41. Приходько Ю. О. Практична психологія : введення у професію: навч. посібник. – 2-е вид. / Ю. О. Приходько. – К.: Каравела, 2015. – 232 с.
42. Психологические тесты : В 2-х т. / Под. ред. А. А. Карелина. Т. 1. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 248 с.
43. Психологія : підручник / За ред. Ю. Л. Трофімова – К. : Либідь, 2001. – 390 с.
44. Робер М., Тильман Ф. Психология индивида и группы / М. Робер, Ф. Тильман – М. : Прогресс,1998. – 256 с.
45. Романова, Е.С. Психодиагностика : учебное пособие для

- вузов по направлению и специальностям психологии/
Е.С. Романова. – СПб. : Питер, 2006. – 400 с.
46. Русинка І. І. Психологія : навчальний посібник / І. І. Русинка– К. : Знання, 2007. – 367 с.
 47. Савельєва В.С. Психологія управління: Навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2009. — 320 с.
 48. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М. : Изд-во ин-та психотерапии, 2005. – 490 с.
 49. Шейко В. М., Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. – 2-е вид. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К. : Знання-Прес, 2007. – 154 с.

Оцінка: _____ (_____)
Підпис Керівник практики

Додаток Б.

Схема написання психолого-педагогічної характеристики на дитину

1. Загальні відомості про дитину.
2. Характеристика умов сімейного виховання дитини.
3. Коротка характеристика колективу, членом якого є дитина (актив групи, ставлення до громадської роботи, праці, успішність та дисципліна, міжособистісні відносини в групі).
4. Ставлення дитини до колективу (авторитет дитини в колективі, товарицькість і розуміння товаришів, ставлення до негативних соціально-психологічних явищ у колективі тощо).
5. Спрямованість особистості (власна, громадянська або ділова), характеристика усвідомлених мотивів: інтереси, їхня глибина, усталеність та дієвість. Погляди та переконання.
6. Рівень домагань (занижений, адекватний, завищений), співвідношення самооцінки та рівня домагань, вимогливість до себе, ставлення до критичних зауважень викладачів, товаришів.
7. Дитина у різноманітних видах діяльності (успішність, дисципліна, ставлення до праці, громадська активність, участь у заходах, професійна орієнтація).
8. Характеристика пізнавальної діяльності: особливості сприймання, спостережливості, пам'яті, характеристика уваги, уяви, мислення.
9. Особливості емоційно-вольової сфери (характер емоційної реакції на педагогічні впливи, розвиток почуттів, уміння стримувати емоційні переживання та змінювати їх, вольові особливості: цілеспрямованість, ініціатива, рішучість, самовладання).
10. Здібності: загальні, спеціальні.
11. Темперамент (сила, урівноваженість, рухливість).
12. Характер (риси характеру, старанність у навчанні, ставлення до праці, школи, доручень, речей, самого себе).
13. Висновки. Зазначити можливі лінії корекції у вихованні цієї дитини.

Під час написання характеристики необхідно використовувати наступні методи дослідження:

- вивчення документації навчально-виховного закладу;
- співбесіди з дитиною, викладачем, батьками, одногрупниками;
- спостереження за її поведінкою на заняттях і перервах;

- психодіагностика (методика Г.Айзенка - EPQ, методика діагностики комунікативної установки В.В.Бойко, тривожності Спілбергера та Ханіна, методика діагностики рівня емпатійних здібностей В.В.Бойко, методика «Карта інтересів» та ін.) – обов'язкове використання 2-3 методик з наведенням листів опитування, результатів та аналізом отриманих даних;

Додаток В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРУПИ

(див. схему психолого-педагогічної характеристики групи)

Назва групи _____

Оцінка: _____ (_____)
Підпис Керівник практики

Додаток Г.

План-схема психолого-педагогічної характеристики групи

1. Загальні відомості про групу: склад членів групи за віком, статтю; біографія групи, її традиції; загальна характеристика успішності; зв'язки дітей з іншими групами і колективами.

2. Спрямованість дитячого колективу: мета і мотиви основних видів колективної діяльності, характеристика моральної атмосфери у групі:

а) навчальна діяльність; вимоги до навчальної діяльності з боку активу і учнів один до одного; негативні та позитивні прояви взаємодії в навчальній роботі;

б) групова діяльність;

в) громадська діяльність групи; громадська думка;

г) інші види діяльності.

3. Характер взаємин у колективі: що лежить в основі взаємин у колективі; як ставляться діти один до одного, система їх взаємини; загальні інтереси, прагнення бути разом у час поза заняттями; взаємини між хлопчиками і дівчатками; найавторитетніші учні в групі, ким діти нехтують або кого не помічають у своїй групі і чому; загальні моральні норми, правила в колективі, які діти вважають за потрібне виконувати; характерні випадки порушень цих правил, їх причини та засоби впливу на порушників з боку дітей та викладача.

4. Коротка характеристика виборного активу групи та його діяльності, наскільки він самостійно діє. Неофіційний актив групи, його взаємини з офіційним.

5. Педагогічне керівництво дитячим колективом: вплив особистості викладача, батьків на колектив, ставлення групи до них, авторитет педагогів серед учнів; здійснення індивідуального підходу до учнів і загальний стиль педагогічного керівництва.

6. Аналіз результативності індивідуальної виховної роботи викладача.

7. Аналіз роботи з батьками.

8. Висновки: визначення рівня вихованості дітей, зростання або зміна рівня вихованості, характеристика рівня розвитку дитячого колективу; основні недоліки в організації життя колективу, міжособистісних стосунків і шляхи їх подолання; можливість використання дитячого колективу для виховного впливу на окремих учнів; рекомендації щодо поліпшення роботи з організації та згуртування дітей, створення сприятливого психологічного мікроклімату для кожної дитини.

Примітка: кожне положення психолого-педагогічних характеристик має бути підтверджене прикладами на основі проведених спостережень.

► Під час написання характеристики групи необхідно використовувати наступні методи дослідження:

- спостереження за поведінкою дітей на заняттях і перервах;
- співбесід з членами дитячого колективу, вчителями;
- методика соціометрії, методика діагностики міжособистісних відносин Т.Лірі, методика групової оцінки особистості – обов'язкове використання 2-3 методик з наведенням листів опитування, результатів та аналізом отриманих даних.

Додаток Д.

САМОАНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Практика стала для мене

Для мене було відкриттям

Моя самостійність виявилася в

Найцікавішим було

Я навчи(____)

Мої пропозиції

Додаток Ж.

ЗВІТ

Студент ___ курсу
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука

Як ___ проходи ___ практику
з ___ по ___ 20__ року

у _____
(назва навчально-виховного закладу)

Студент був закріплений:

- психологом закладу _____

Під час проходження практики було:

- відвідано: _____ занять

з _____

- відвідано _____
- розроблено та проведено:

- проведено індивідуальних консультацій ___
- проведено психолого-педагогічне дослідження особистості дитини

та оформлено у вигляді психолого-педагогічної характеристики;

- проведено психолого-педагогічне дослідження дитячого колективу

та оформлено психолого-педагогічну характеристику групи;

Під час проходження практики прийняв (ла) активну участь у:

Цінним для мене став досвід _____